

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus lapsen oikeuksien perustana

Reetta Kallio

Asiantuntija, Lastensuojelun Keskusliitto

Etelä-Pohjanmaan LAPE -seminaari 9.2.2018

Lastensuojelun Keskusliitto
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki
Puh. (09) 329 6011
toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi

Lapsen oikeuksien sopimus

- Hyväksytty YK:ssa vuonna 1989
- Suomessa voimassa **lakina** vuodesta 1991 lähtien
- Kansainvälisen lainsäädännön historian nopeimmin ja laajimmin ratifioitu asiakirja
- Kysymys oikeuspohjaisesta sopimuksesta – ei julistuksesta
- Sopimus sitoo oikeudellisesti sopimuksen hyväksyneitä valtioita

Lapsen oikeuksien sopimuksen sisältö

- Tarkoitus taata lapsen oikeudet kaikilla elämän alueilla
- Sopimus turvaa
 - sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia
 - kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia
 - taloudellisia oikeuksia
- Englannin kielessä yleissopimuksen yhteydessä puhutaan tavallisesti kolmesta P:stä, jotka viittaavat sanoihin provision, protection ja participation

Yleisperiaatteet

- Lapsen edun ensisijaisuus
- Syrjimättömyys
- Lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen
- Lapsen oikeus tulla kuulluksi

Lapsen edun ensisijaisuus (art. 3)

- Lapsen edulla tarkoitetaan lapsen oikeuksien sopimuksessa turvattujen oikeuksien mahdollisimman täysmääräistä toteutumista
- Lapsen etua ei voida katsoa arvioiduksi, mikäli lasta ei ole kuultu tai hänen näkemyksiään ole otettu asianmukaisesti huomioon
- Lapsen edun tulee olla ensisijalla kaikessa lapsia koskevissa sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa
- Lapsen etu on huomioitava *kaikissa toimissa, jotka koskevat lapsia*
- Lapsen edun *ensisijaisuus* - lapsen edulla on korkeampi prioriteetti eikä se ole vain yksi monista huomioon otettavista seikoista

Lapsen etua arvioitaessa huomioitava:

- lapsen näkemykset
- lapsen identiteetti: sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, alkuperä, uskonto, persoonallisuus ym.
- perheen säilyttäminen ja suhteiden ylläpitäminen
- lapsen huolenpito, suojele ja turvallisuus
- haavoittuva tilanne: vammaisuus, vähemmistöryhmään kuuluva, pakolainen, turvapaikan hakija, hyväksikäytön uhri ym.
- lapsen oikeus terveyteen
- lapsen oikeus koulutukseen

Lapsen edun menettelylliset takeet

- Lapseen vaikuttavia päätöksiä tehtäessä on arvioitava päätöksen mahdollisia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia kyseiseen lapseen. Päätöksen perusteluissa tulee ilmetä, mitä on pidetty lapsen etuna ja millä perustein ja kuinka lapsen etua on punnittu suhteessa muihin seikkoihin.
- Käytettäessä lapsen etua ratkaisuperusteena on tuotava esiin, millä tavoin ratkaisu toteuttaa lapsen etua paremmin kuin muut ratkaisuvaihtoehdot
- Päätöksentekijän on voitava osoittaa, että lapsen etua on arvioitu ja se on otettu huomioon ensisijaisena ratkaisuperusteena

Osallisuus (art. 12)

- Yleinen osallisuus ja osallisuus omassa asiassa
- Lapsella joka kykenee muodostamaan näkemyksensä oltava mahdollisuus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa heitä koskevissa asioissa
 - Ei ikärajaa!
- Lapsen näkemykset otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti
 - Ei tarkoita, että lapsella olisi päätäntävalta taikka vastuuta!
- Lapsella ei pakkoa/velvollisuutta käyttää tätä oikeutta

Keskeistä osallisuuden toteutumisen kannalta

- Lapsiystävälliset käytännöt ja mekanismit
- Lasta kuulevat aikuiset koulutettuja lapsen kuulemiseen
- Lapsi tarvitsee tietoa osallistumisensa tueksi

Syrjimättömyys (art. 2)

- Kaikille lapsille tulee taata samat oikeudet heidän ominaisuuksistaan ja huoltajiensa ominaisuuksista riippumatta
- Syrjimättömyys ei ole vain passiivinen kieltö, vaan se edellyttää myös aktiivisia toimia
- Valtioiden edellytetään aktiivisesti pyrkivän myös tunnistamaan sellaiset lapsiryhmät, joiden oikeuksien tunnustaminen ja toteuttaminen voi vaatia erityisiä toimenpiteitä
- Syrjimättömyys ei tarkoita samanlaista kohtelua kaikille, vaan erilainen kohtelu on joskus sallittua ja tarpeellista syrjinnän vähentämiseksi

Oikeus elämään ja kehitykseen (art. 6)

- Kehitys on kokonaisvaltainen käsite, johon sisältyy lapsen ruumiillinen, henkinen, hengellinen, moraalinen, psykologinen ja sosiaalinen kehitys
- Valtion on huolehdittava lapsen perustarpeista:
 - Oikeus terveyteen, sairaanhoitoon ja kuntoutukseen
 - Oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan
 - Oikeus koulutukseen
- Suojaaminen kaikelta lasta vahingoittavalta toiminnalta
 - Suoja kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä
- Valtion edistettävä myös lapsen oikeutta lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin

Täytäntöönpanossa ja sopimuksen tulkinnassa apuna lapsen oikeuksien komitean julkaisemat yleiskommentit

Suomenkieliset käännökset lapsiasiavaltuutetun sivuilta:

<http://www.lapsiasia.fi/lapsen-oikeudet/komitean-yleiskommentit/>

Englanninkieliset yleiskommentit:

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=5&DocTypeID=11

